

RP 17. 1. 91 / 14 / 134

KULTURA

NA OKRAJ OBRAZOVKY

Audience Václava Havla

Právě před rokem, 16. ledna 1990, jsme v Rudém právu uveřejnili recenzi na starší aktovku Václava Havla **Audience**, která byla v té době premiérně uvedena v zoufale přeplněném sále pražského Činoherního klubu. Také jsme tehdy upozornili na nastudování a televizní záznam této satirické absurdity, kterou zde provedli dva američtí herci ze známé newyorské skupiny Actors studio.

Američané hráli tuto aktovku v Činoherním klubu po dva večery, další představení zde inscenoval Jiří Menzel s Pavlem Landovským a Josefem Abrahámem. I z televizního záznamu tohoto provedení (bylo uvedeno v úterý 15. ledna) je, myslím,

evidentní, že jde o hříčku víc než působivou. Samozřejmě že se tu nejedná, abych byl vtípný, o audienci u prezidenta republiky Václava Havla.

Zdánlivě absurdní příběh do-
našeče a jeho oběti je vlastně záležitost téměř skutečná a satiricky je pouze vpráchnuta. Landovský a Abrahám předvedli své role znamenitě a jejich smysl není vskutku třeba televizním divákům více komentovat, zvláště ne dnes, kdy se ještě ožívají znovu lustrace policejních agentů a udavačů.

Rovněž typicky originální režie J. Menzla, naplněná řadou drastických gagů, je na obrazovce průkazná. Ne, tuto uměleckou událost není nutné dále upřesňovat a vlastně tím rozpat-
lávat. Je to pořad znamenitý a televizně mnohem účinnější než přemnohá, třeba i hollywoodská, filmově už zdegenerovaná díla a show, jimiž nás televize až nezřízeně častuje.

VLADIMÍR PROCHÁZKA

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřížkové služby
Praha 2 Vyšehrad, K rotundě 8/32 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Audience - Činoherník

Rudé právo, Praha

16. 1. 1990

Nával v Činoherním klubu

Dostat se na kterékoli představení pražského Činoherního klubu je vždycky víc než obtížné. Ale dostat se tam v minulém týdnu bylo prakticky téměř nemožné. Na jevišti byl totiž americkou televizní společností pořizován záznam starší aktovky Václava Havla Audience a text hráli dva američtí herci ze souboru Actors studio. Takto pojmenovaná newyorská skupina má už svou dávnou a slavnou historii. Tentokrát hráli Američané v Praze po dva večery za sebou, další dvě představení téže hry natáčeli česky Josef Abrahám a Pavel Landovský v režii Jiřího Menzla. Tedy obsazení vynikající, přičemž návrat Landovského do Činoherního klubu byl právě zde očekáván s nesmírným zájmem, protože z tohoto jeviště byl necitlivě vymanévrován asi před 15 lety, v době, kdy tato scéna podléhala Státnímu divadelnímu studiu. A to bylo tenkrát řízeno maximálně neodborně, hloupě a vůči umělcům podezřivě. Sám se na toto období dobře pamatují, protože jsem je zčásti s touto scénou spoluprožil.

Vraťme se však k samotným představením Audience. Viděl jsem pouze to druhé, v české verzi. Sál byl absolutně přeplněn a k umačkání. Jen zdánlivě absurdní Havlova hříčka je však, jak se ukázalo, záležitostí v podsta-

tě zcela reálnou a ještě v nedávné době byla i ve skutečnosti možnou. Jde o komediální dialog mezi zdemoralizovaným primitivním denunciantem a jeho obětí.

Menzel zde režíroval jen to nejnutnější a přitom využil svou trvalou schopnost stále nově vymýšlet účinné, někdy až drastické gagy. Podle režisérova úvodního slova dokonale ovládal text pouze Abrahám, zatímco Landovský slova své role narychlo poznával v časové tísni při cestování mezi Prahou a Vídní, kde je ve stálém angažmá. Ale i tak vytvořil postavu svého lumpenproletáře s osobitou komickou vervou a nechtěně několikrát rozesmál i ukázněného precizního partnera. Úspěch u publika byl veliký.

První večer českého provedení Audience sledoval v sále také osobně Václav Havel, který na režisérovu poznámku, že vzhledem k možnostem nastudování půjde spíše o happening než o normální představení, s lehkou autorskou ironií odpověděl, že v tom případě půjde tedy o happening dvojnásobný, protože po více než dvaceti letech uvidí opět na českém jevišti svou hru, a ještě ke všemu jako prezident republiky.

VLADIMÍR PROCHÁZKA

JOSEF ABRHÁM a PAVEL LANDOVSKÝ v Havlově AUDIENCI
Foto: Luděk Vycpálek

NAD VCEREJŠÍ AUDIENCÍ S DNEŠNÍ NOSTALGIÍ

Odzbrojující

„Nebuďte smutnej,“ pravil kovářský sládek z Havlovy AUDIENCE poprvé před patnácti lety — a od té doby jeho výroky zlidověly. Ovšem tím specificky českým, „předsemetovým“ způsobem: včetně Landovského nezaměnitelné silky s putující nahrávkou a tiché značkové spříznělosti; použil-li člověk, třeba horděčně, v rozhovoru dotyčný výraz, mohl si být jist, že vzápětí se mu dostane chápavého úsměru, ne-li přímo repliky dejme tomu od náhodného spolupostupujícího v nevšelé ranní tramvaji.

Na domácí jeviště (po osmdesáti inscenacích ve světě, o televizních a rozhlasových verzích nemluvě) vstoupil groteskní, do detailu výstižný dialog či spíše „nezřetelný výsledek po českou“ před rokem v pražském Činoherním klubu, kdy jej tu natáčela americká společnost MJM v anglické (L. Brockway a K. O'Connor z newyorského Actor's studio) a české verzi s J. Ahrhámem a P. Landovským; televizní záznam měl právě včera premiéru, dva dny poté, co obrazovka uvedla také Menzlův dokument O AUDIENCI. Že jsme tehdy neviděli představení v přímém přenosu, pro nějž se i s odstupem zdá přímo stvořeno, dá se vysvětlit tehdejší hektickou dobou (autor je navštívil coby právě zvolený prezident), pro celoroční čekání však důvod nevidím, nemám-li obrazovku podezírat z taktiky à la „u příležitosti výročí“. Právě tak legendami ověšený dokument mne trochu zklamal, protože působil spíše jako záznam dobových událostí a faktických výpovědí, zatímco zajímavou stránku samotného inscenačního procesu ponechal více méně stranou.

Nicméně vlastní představení, byť viděné s lehkou a pochopitelnou nostalgií, zůstalo stejně půvabné a svěží, J. Ahrhám nadáte dojemný a P. Landovský prostě odzbrojující.

O jeho „psychologické klauziádě“ se už napsalo dost a dost, nicméně obrazovce patří dík za to, že jí připomněla v okamžitém detailu i za náznak konfrontace — neboť při vši úctě k americkým hercům, které představila ve zmíněném dokumentu, Landovskému stačí daleko méně vnějších výrazových prostředků, a přítom v postižení podstaty je přesnější a dokonale výstižný.

Inscenaci mohla obrazovka nabídnout dřív, ač „poaudienci“ improvizované setkání splnilo svou úlohu právě dnes. Autorem a herci počínaje a námi diváky konče, nebylo na škodu si uvědomit, jak jsme před pouhým rokem dokázali být bezprostřední, nespodezíraví, vstřícní — a vůbec ne, řečeno se spisovatelem Vaňkem, smutní.

HAVLOVA AUDIENCE DVAKRÁT NA TELEVIZNÍCH OBRAZOVKÁCH

A nebud'te smutnej...

Není sporu o tom, že aktovka Audience patří k nejnámějším a nejhranějším hrám Václava Havla. Její gramofonová verze, šířená na magnetofonových páscích už hluboko v normalizačních letech, doslova zlidověla, takže jednotlivé repliky se zhusta používaly dokonce coby okřídlená říčení. Mezitím se ovšem hojně hrála v zahraničí, vznikly televizní i rozhlasové verze - a stálo by jistě za úvahu, proč něco tak typicky českého (a navíc zasazeného do zcela určitého času, diktovaného zcela určitými okolnostmi) může mít u dejme tomu západoevropského diváka, neznalého domácích československých poměrů, takový úspěch. Anž chci šítit oslavné tlrády, zdá se prostě, že se zde opět naplnil princip, který pomohl k světovému věhlasu Jaroslavu Haškovi. Proč to dále rozvádět? Jiné Havlovy hry tak čitelné - z hlediska evropského i světového diváka - zkrátka nejsou.

Samotné Audience předcházeli dokument Jiřího Menzela, nazvaný prostě O AUDIENCI, dokumentující vznik prvního českého provedení, v konfrontaci se ztvárněním amerického divadelního souboru Actor's studio. Z oné křížené konfrontace nakonec zbylo pramálo, byl jednotlivé "srovnávací" scény za to jisté stály: Menzel spíše mapoval okolnosti vzniku české verze, čas, v níž sama hra vznikala, a způsob, jímž byla psána: proto ta řada osobností i řadových občanů, kteří vyprávěli o Audience a daleko spíše o Havlovi. Pravdu měl Paul Newman, když v úvodu tohoto dokumentu říkal, že toto je film o hře, dramatikovi a prezidentovi. Sám dokument měl svým způsobem mnohem silnější politické pozadí, než by mu ovšem slučelo. Tím nechci nijak snižovat jeho hodnotu; povést, která ho předcházela, sice nebyla zcela naplněna, nicméně šlo o dokument ve všech směrech chy-

tě a i s jistou precízností udělaný - jinak to ostatně u Menzela ani není možné. Snad nejkouzelnější, právě v tom okamžiku, kdy člověčí nátura přebíla profesionalitu, byla pointa, k níž nelze mnoho dodávat. Svěřuje-li se Havel v tomto okamžiku, že nakonec na sebe donášel v zájmu svých spoluzvězňů, a tím že byl porušen onen princip, který si spisovatel v Audience tak vehementně chrání, nezbyvá než s Havlem spolukonstatovat: To je ale paradox, co? V této chvíli se ono člověčí, daleko však spíše život sám, promítlo do reality. Ta sama ostatně je oním půdorysem, jenž založil světovou proslulost hry.

Neboť v minulý úterní večer pak poněkud macešská Čs. televize - čekalo se na uvedení této hry takřka rok - uvedla samu Audience. Zaplaťbánpůh za ten nápad - nebo to byla racionální úvaha? - že "pouze" v záznamu divadelní inscenace, neboť - jak dokázalo nedávne Largo

desolato - Havel je autorem pro televizi zřejmě naprosto nepoužitelným. Záznam divadelního provedení jeví se tedy jako jediným možným, zvláště pak v tom okamžiku, kdy se na hře podílili taková herecká osobnost, jako je Pavel Landovský. Landovského úloha v roli sládka je ovšem svým způsobem jednoduchá, odpovídá naturci herce. Daleko větší problém měl Josef Abrahám, tlumočící svým způsobem všechny pozitivní morální hodnoty, jež lze na člověka nanést. Tady se hráje mnohem obtížněji, určitá dramatická nezhitovnost figury je přece jenom čitelná, i kdyby stokrát odpovídala realitě. V okamžiku, kdy se Abrahám neubrání smíchu na hereckou kroaci svého kolegy, odpadá veškerá křehovitost a přece jenom jistá strojenost textu (známenitě ovšem odpovídají záměru autora), a vrací se na jeviště ona člověčí dimenze.

Audience sama měla ještě dovětek, zaznamenávající "události" těsně následující po skončení premiéry: byla to ovšem více než příjemná tečka. Jestliže divadlo v televizi působí značně chladným dojmem, Menzelova režie, a zvláště závěrečný dovětek, působila jako doušek pramenité vody: atmosféru se podařilo uchovat, morální apel celého dovětku nakonec působil jako dvojitá katarze. Nic lepšího se ani autorovi, ani televizi podařit v tomto případě nemohlo.

PETR NOVÝ

MFD, n. II, č. 17, 21. 1. 1991, s. 4